

2012

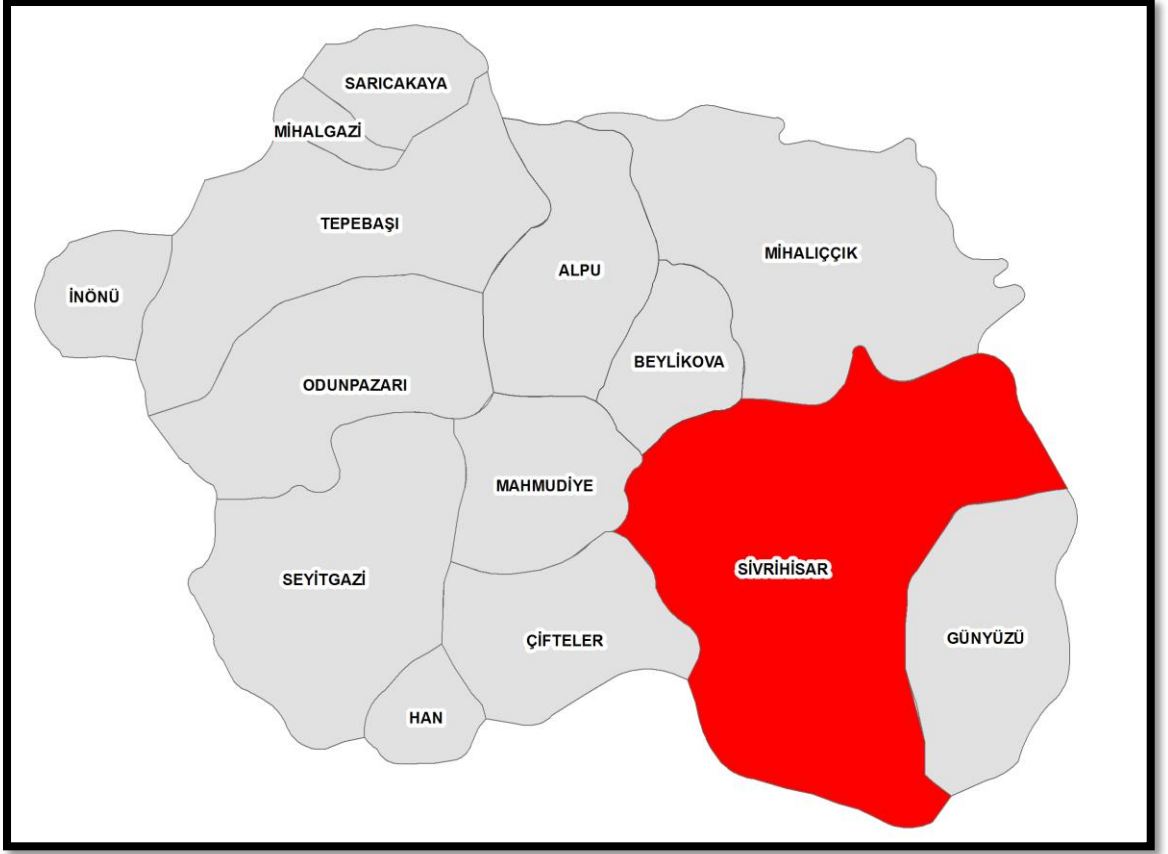
SİVRİHİSAR

BEBKA
Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı

İçindekiler

.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
1. GENEL GÖRÜNÜM	2
1.1 Coğrafya ve İklim	2
1.2 İdari Yapı	3
1.3 Tarih	3
1.4 Nüfus	4
1.5 Sosyal Yapı	6
1.5.1 Eğitim	6
1.5.2 Sağlık	7
2. EKONOMİK GÖRÜNÜM	7
2.1 Genel	7
2.2 Tarım	8
2.3 Sanayi	10
2.4 Maden	10
2.5 Çevre	11
2.6 Turizm	12
3. İLÇE GÖRÜŞLERİ	17
3.1 İlçenin Potansiyelleri	17
3.2 İlçenin Etkileşim İçinde Olduğu İlçeler	17
3.3 İlçeye Özgü İhtiyaçlar, Sorunlar ve Çözüm Önerileri	17
3.4. İlçede Yürütülmekte Olan ya da Yapılması Hedeflenen ve/veya Düşünülen Projeler	19
<i>Yürütülen</i>	19
<i>Düşünülen</i>	20
3.5 İlçenin Hedefleri	20
3.6 Bölge ve Ülke Kalkınması için Gelişme Alanları Hakkında İlçe Görüşleri	21
<i>İlçe</i>	21
<i>Türkiye</i>	21
4. BEBKA PROJE ÇALIŞMALARI	21

1. GENEL GÖRÜNÜM

1.1 Coğrafya ve İklim

Sivrihisar'ın yüzölçümü 2987 km/2 olup, denizden yüksekliği 1070 metredir. Arazilerinin büyük bir kısmı ova görünümünde ise de, yer yer yüksek dağ ve kayalıklar arazide düzlüğü bozmaktadır. En önemli yükseltiler Sivrihisar dağlarıdır. Bu dağların en yüksek olanı Çal dağıdır. Diğer önemli dağ ve tepeler ise Arayıt dağı, Boztepe, Büvelik Tepe ve Yediler Tepesidir. İlçemizin başlıca akarsuyu Sakarya nehridir. Karasal iklim türü hâkimdir. İklim özelliği itibariyle, kış ayları soğuk ve kar yağışlı, yaz ayları ise sıcak ve yağışsız olarak geçmektedir.

Ankara, İzmir ve Eskişehir yollarının kesişme noktası olan Sivrihisar; Afyonkarahisar'a 120, Eskişehir'e 100, Ankara'ya 135, İstanbul'a 427, İzmir'e 448, Çanakkale'ye ise 520 kilometre uzaklıkta. İlçenin kendisine ait Sivrihisar birlik otobüsçüler kooperatifi bulunmaktadır fakat Yol üzerinde bulunduğu için Ankara'dan ve Eskişehir'den kalkan şehirlerarası otobüslerle Sivrihisar'a gidilebilir.

Yüzölçümü (km²)

	Eskişehir	Sivrihisar	İlçenin İl Yüzölçümü İçindeki Oranı (%)
Alan (göl dahil)	13902,03	2546,71	18,32%
Alan (göl hariç)	13841,82	2545,64	18,39%

Kaynak : Türkiye İstatistik Kurumu

1.2. İdari Yapı

Sivrihisar ilçesi Eskişehir İline bağlı, Ankara-Eskişehir-Afyon Karayolu üzerinde Ankara İline140 Km. Eskişehir İline100 Km. ve Afyon İline120 Km. uzaklıkladır. İlçeye bağlı 3 adet Kasaba, 61 adet Köy ve bunun dışında 27 adet Yayla ve Mandıra tabir edilen yerleşim merkezleri bulunmaktadır.

Belediye Adı	Mahalle Adı
DÜMREK	FATİH
DÜMREK	YUNUSEMRE
DÜMREK	DİĞER MAHALLELER
KAYMAZ	ALTINÇAY
KAYMAZ	FATİH
KAYMAZ	NAMIK KEMAL
NASRETTİN HOCA	HORTU
NASRETTİN HOCA	YUNUSEMRE
SİVRİHİSAR	CAMİKEBİR
SİVRİHİSAR	CUMHURİYET
SİVRİHİSAR	DEMİRCİ
SİVRİHİSAR	ELMALI
SİVRİHİSAR	GEDİK
SİVRİHİSAR	HIZIRBEY
SİVRİHİSAR	KARABAŞLI
SİVRİHİSAR	KARACALAR
SİVRİHİSAR	KILIÇ
SİVRİHİSAR	KURŞUNLU
SİVRİHİSAR	YENİCE
SİVRİHİSAR	YUNUSEMRE

Kaynak : Türkiye İstatistik Kurumu- 2011 ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi)

1.3. Tarih

Ankara, Eskişehir ve İzmir yollarının kesişme noktası üzerinde duran Sivrihisar, mızrak gibi göklere kadar uzanan yüksek, sivri kayalıklarıyla dikkat çekmektedir. İsmi de bu kayalıklardan almaktadır.

Kökeni Anadolu’da ilk Türk uygarlığı olan Etiler’e kadar dayanan ve tipik Anadolu şehirlerinin bütün özelliklerini barındıran Sivrihisar, aynı zamanda ünlü kral Midas’ın da memleketidir.

Etiler devrinde “Sallpa” olan adı, M.Ö 700 yıllarında Frigler’in yerleşme yeri olunca “Spalya”’ya dönüşmüştür. Şehrin bir diğer özelliği, o dönemin meşhur Kral Yolu’nun üzerinde bulunmasıdır. Kral Yolu, ilçe sınırları içindeki Pessinus’tan geçmektedir. Şehrin 10 km. güneyinde bulunan “Pessinus”, şimdilerde geçimi tarım ve hayvancılığa dayanan Ballıhisar Köyü’dür. Bizanslılar zamanında ise JÜSTİNİANAPOLİS adını almıştır. Bizansın en güçlü imparatoru olan JÜSTİNYEN ilçeye adını vererek burayı Hristiyanlığın merkezi haline getirmiştir. M.S. 800 yıllarında dini yönden önce piskoposluk, sonra da metropolislik görevlerini yapmıştır. Bu devre ilişkin eserler ilçede bulunmaktadır. 1074 yılında Sivrihisar’a Selçukluların yerleşmesi ile birlikte ilçenin adının KARAHİSAR olduğu bilinmektedir. Bu devirde bir çok camii, medrese, hamam gibi eserler yapılmıştır.

Sivrihisar 1289 tarihinde Osmanlı hakimiyeti altına girmiştir. Bir müddet sonra, Osman Bey Sivrihisar’la birlikte bütün Eskişehir çevresinin idaresini kardeşi Gündüz Beye vermiştir. 3000 kadar Türkmen aşireti çevreye yerleştirilmiştir. Sivrihisar halkının soyu Oğuz Türkmen aşiretinin devamıdır.

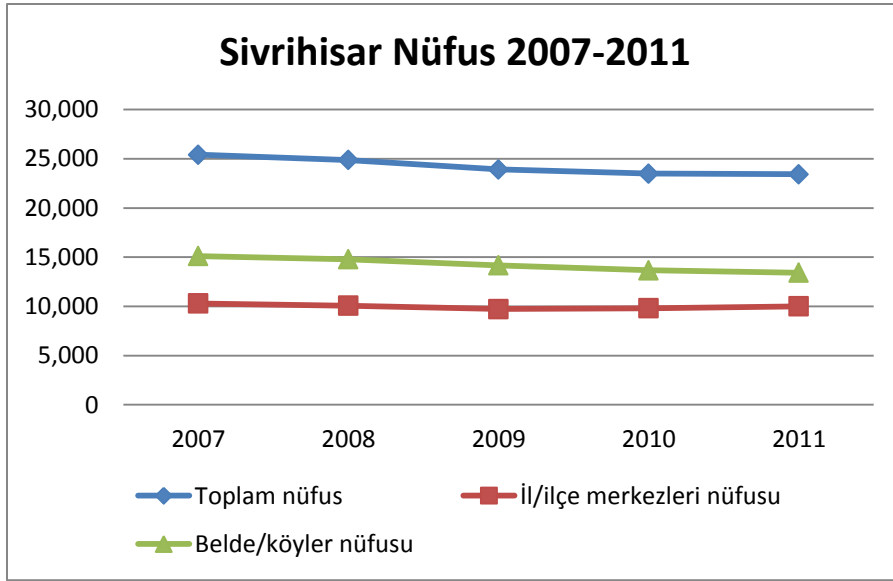
1.4. Nüfus

Sivrihisar’da 2011 yılı sonu itibariyle 23.423 kişi yaşamaktadır. Nüfusun % 50,10’unu kadın nüfus oluşturmaktadır. Yıllar itibariyle incelendiğinde, belde ve köylerdeki ve il ve ilçe merkezlerindeki nüfus azalırken, il ve ilçe merkezlerindeki nüfusta 2010-2011 yılları arası artış yaşanmıştır.

Tablo 1- Sivrihisar Nüfusu 2007-2011

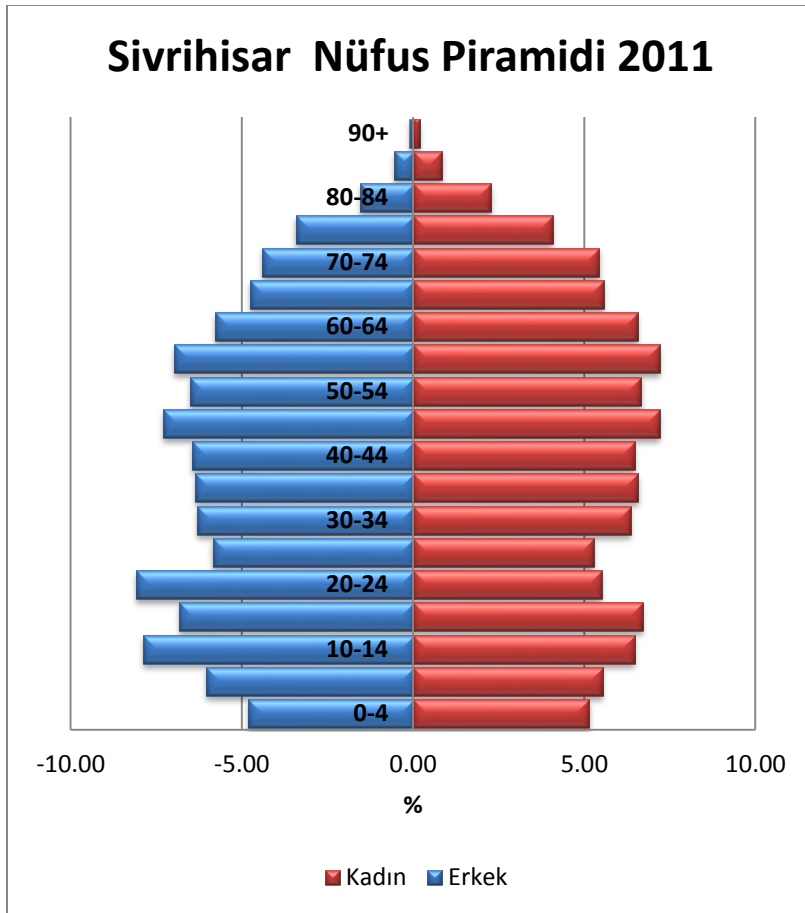
	Toplam nüfus	İl/ilçe merkezleri nüfusu	Belde/köyler nüfusu
2007	25.406	10.293	15.113
2008	24.877	10.080	14.797
2009	23.911	9.733	14.178
2010	23.488	9.817	13.671
2011	23.423	10.007	13.416

Kaynak : Türkiye İstatistik Kurumu- ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi)

Grafik 1- Beylikova Nüfus 2007-2011

İlçe nüfusunun ortalanca yaşı 40,11'dir ve buna göre Sivrihisar ilçesi ilin sekizinci genç ilçesidir.

Grafik 2- Beylikova Nüfus Piramidi 2011

Tablo 2- İkamet edilen ilçeye göre nüfusa kayıtlı olunan il (2011)

Nüfusa kayıtlı olunan il	
Eskişehir	19.939
Ağrı	378
Trabzon	269
Afyonkarahisar	254
Ankara	251
Konya	216

Kaynak : Türkiye İstatistik Kurumu- ADNKS

İkamet edilen ilçeye göre nüfusa kayıtlı olunan iller incelendiğinde Sivrihisar ilçesinde Eskişehir dışında Ağrı, Trabzon, Afyonkarahisar, Ankara ve Konya illerinden gelenlerin ağırlıkta olduğu görülmektedir.

1.5. Sosyal Yapı

1.5.1. Eğitim

İlçe okuryazarlık oranları incelendiğinde kadın ve erkek okuryazarlık oranlarının yüksek olduğu görülmektedir.

Okuryazarlık Oranları 2011

	(%)
Okuryazarlık Oranı	95,58
Kadın Okuryazarlık Oranı	92,51
Erkek Okuryazarlık Oranı	98,63

Kaynak : Türkiye İstatistik Kurumu- ADNKS

Okul/Kurum Sayısı	42
Derslik Sayısı	295
Öğrenci Sayısı	4049
Öğretmen Sayısı	277

Kaynak : Sivrihisar Milli Eğitim Müdürlüğü (<http://sivrihisar.meb.gov.tr/>) Erişim tarihi: 26.11.2012

Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı

İlköğretimde derslik başına düşen öğrenci sayısı	12
Ortaöğretimde derslik başına düşen	16

öğrenci sayısı

Mesleki ve teknik eğitimde derslik başına
düşen öğrenci sayısı

17

Kaynak : Sivrihisar Milli Eğitim Müdürlüğü (<http://sivrihisar.meb.gov.tr/>) Erişim tarihi: 26.11.2012

1.5.2. Sağlık

Sağlık Hizmetleri Merkezde Devlet Hastanesi, Sivrihisar Aile Sağlığı Merkezi, Kaymaz - Dümrek ve Nasrettin Hoca Kasabaları Aile Sağlığı Merkezlerince yürütülmektedir. İlçemizde sağlık hizmetleri, tüm sağlık kuruluşlarımızda 3 Uzman Doktor, 4 Pratisyen Hekim, 8 Aile Hekimi 43 Ebe-Hemşire, 22 Sağlık Memuru, 6 Laborant, 8 Röntgen Teknisyeni, 2 Çevre Sağlığı Teknisyeni, 1 Hastane Müdürü, 1 Ayniyat Saymanı, 3 Memur, 6 Şoför ve 10 Hizmetli ile yürütülmektedir. Ayrıca İlçemiz hudutları içerisinde hizmet veren Türkiye Şoförler Federasyonu Tesislerinde de 1999 Eylül ayı içerisinde 112 Hızır Acil İstasyonu açılmış olup hizmet vermektedir.

2. EKONOMİK GÖRÜNÜM

2.1. Genel

İlçe Ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanır. Büyük sanayi kuruluşları bulunmamaktadır. Daha çok küçük sanayi ve el sanatları niteliğinde kendisini göstermektedir.

İlçede 33 adet tarımsal amaçlı kooperatif bulunmaktadır. Bunlardan 26 âdeti sulama kooperatifi, 7 âdeti tarımsal kalkınma kooperatifidir. Bu kooperatiflerin bir kısmı varlıklarını başarı ile sürdürmekte, bir kısmı ise maddi kaynak sıkıntısından halen faaliyete geçemedikleri bilinmektedir. T.C. Ziraat Bankası, Halk Bankası, olmak üzere 2 adet banka bulunmaktadır.

İlçe sakinlerinin ekonomik durumuyla bilgi sağlayabilecek, ilgili ilçedeki trafik tescil büro kayıtlarına göre, ilçe trafik tescile kayıtlı motorlu kara taşıtı sayısı tüm ilin taşıt sayısının %5,32'sine karşılık gelmektedir.

Motorlu Kara Taşıtları 2010

	Eskişehir Toplam Sayı	Sivrihisar Toplam Sayı	İlçenin İl İçindeki Payı (%)
Toplam	163950	8 723	5,32
Otomobil	93 940	2 755	2,93
Minibüs	2 542	97	3,82
Otobüs	2 325	107	4,60
Kamyonet	25 655	908	3,54
Kamyon	8 347	500	5,99
Motosiklet	20 671	953	4,61

Özel Amaçlı	272	25	9,19
Traktör	10 198	3 378	33,12

Kaynak : Türkiye İstatistik Kurumu

Not : 2010 yılı sonu itibariyle sözkonusu ilçe trafik tescil bürosuna kayıtlı taşıtlara göre verilmiştir.

2.2. Tarım

İlçe ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanır. Halkın %80'i tarım ve hayvancılıkla, geri kalanı da Küçük Sanat ve Ticaretle uğraşmaktadır. İlçemiz hudutları içerisinde 2.984.986 dekar araziden çeşitli hububat, çeşitli sebze ve şeker pancarı yetiştirilmekte olup, sebzecilik gelişme aşamasındadır.

Seçilmiş Tarım Ürünlerinin Üretimi

Sebzeler 2011 (ilk 5 ürün)

Ürün adı	Üretim (ton)
Soğan (Kuru)	24 000
Kavun	1 440
Karpuz	1 000
Lahana (Beyaz)	800
Pırasa	600

Kaynak : Türkiye İstatistik Kurumu

Sebze üretimine, örtüaltı üretimi de dahildir (açıkta sebze+örtüaltı)

Meyveler 2011

Ürün adı	Toplu meyveliklerin alanı(dekar)	Üretim(ton)
Elma (Starking)	250	820
Badem	30	540
Elma (Golden)	300	380
Üzüm (Şaraplık)	1 900	327
Erik	20	285
Zerdali		275
Armut		270

Kaynak : Türkiye İstatistik Kurumu

Tahıl ve Ot

Tahıl ve Ot	Üretim (ton)
Sekerpancarı	165 081
Arpa (Diğer)	69 951
Buğday (Diğer)	63 751

Çavdar	12 470
Yonca (Yeşil Ot)	9 100
Patates (Diğer)	9 000

Kaynak : Türkiye İstatistik Kurumu

Büyükbaş Hayvancılık 2011

İlçede 125.165 küçükbaş, 13.005 adet büyükbaş hayvan mevcuttur. Bölge hayvancılığında istenilen miktarda verim sağlanabilmesi için gerekli çalışmalar yürütülmektedir. Bunların başında ırk ıslahı, sun'i tohumlama çalışmaları gelmektedir.

Hayvan Adı	Toplam (baş)	Yetişkin (baş)	Genç-Yavru (baş)	Sağılan hayvan sayısı (baş)	Süt (Ton)
Sığır (Kültür)	8 233	5 244	2 989	3 112	12409,38
Sığır(Melez)	3 110	2 324	786	1 409	3671,54
Sığır(Yerli)	78	64	14	42	57,36

Kaynak : Türkiye İstatistik Kurumu

Küçükbaş Hayvancılık 2011

Hayvan Adı	Toplam (baş)	Yetişkin (baş)	Genç-Yavru (baş)	Sağılan hayvan sayısı (baş)	Süt (Ton)
Koyun (Yerli)	31 368	26 248	5 120	13 588	978,318
Keçi(Kıl)	7 605	4 483	3 122	1 373	130,405
Keçi(Tiftik)	173	120	53	55	1,638
Koyun(Merinos)	122 854	78 060	44 794	44 651	1.875,35

Kaynak : Türkiye İstatistik Kurumu

Kümes Hayvancılığı

Hayvan Adı	Mevcut sayı
Et Tavuğu	210 000
Yumurta Tavuğu	417 500
Hindi	2 425
Kaz	395
Ördek	345

Kaynak : Türkiye İstatistik Kurumu

Arıcılık 2011

Arıcılık köy sayısı	Yeni kovan sayısı	Eski kovan sayısı	Toplam kovan	Bal üretimi (ton)	Balmumu üretimi (ton)
5	345	0	345	8,625	0,005

Kaynak : Türkiye İstatistik Kurumu

2.3. Sanayi

Sivrihisar Organize Sanayi Bölgesi; yer seçimi tamamlanmış olup müteşebbis heyet oluşturulmuştur ve diğer çalışmalar devam etmektedir. Yaklaşık 590 hektar büyüklüğündeki bir alan OSB bölgesi olarak belirlenmiştir.

2.4. Maden

Sivrihisar ilçesinde 1997 yılında bir özel şirket tarafından yapılan çalışmalarla % 6.04 gr/ton Au ve 5.3 gr/ton Ag tenörlü, toplam 974.000 ton rezervli Sivrihisar-Kaymaz altın yatağı ortaya çıkarılmıştır. Sivrihisar-Sığırcık-Kurtşeyh sahasında ortalama % 81.28 sepiyolit içerikli 604.783 ton görünür, Oğlakçı sahasında ise % 50 sepiyolit içerikli 7839 ton görünür muhtemel sepiyolit rezervi belirlenmiş olup, yatakların bir kısmı halen işletilmektedir.

Florit, barit, nadir toprak elementleri ile toryum içeren ve “kompleks cevher” olarak nitelendirilen Sivrihisar-Beylikahır kompleks cevher yatağında MTA Genel Müdürlüğü tarafından yapılan çalışmalarda % 37.4 CaF₂ tenörlü 11.368.075 ton florit, % 31.4 barit (BaSO₄) tenörlü 9.424.424 ton barit ve % 3.14 Nadir Toprak Element (Sezyum, Lantan, Neodiyum) içerikli 953.587 ton Nadir Toprak Oksit (CeO₂, La₂O₃, Nd₂O₃) rezervleri tespit edilmiş olup yatakta aynı zamanda % 0.217 ThO₂ tenörlü 380.000 ton görünür toryum rezervi ortaya konmuştur. Sivrihisar’daki yataklar işletilen mermer yataklarıdır. Eskişehir ili kaolen bakımından da zengin yataklara sahiptir. Yer ve duvar karosu, porselen, ince seramik ve kâğıt sanayii gibi kullanım alanlarına sahip olan bu kaolen yatakları Sivrihisar ve Mihaliçcik ilçelerinde gözlenmektedir. Sivrihisar-Ayınıntepe Yatağında 1.091.000 ton muhtemel rezerv tespit edilmiştir. Eskişehir ili aynı zamanda perlit yatak ve zuhurları bakımından da önemli potansiyellere sahiptir. Özellikle Merkez ve Sivrihisar ilçelerinde çok sayıda perlit yatakları bulunmaktadır. Ayrıca Sivrihisar-Gümüşkonak jeotermal alanı bulunmaktadır.

ALTIN (Au)

Sivrihisar-Kaymaz Yatağı

Tenör : % 6.04 gr/ton Au, 5.3 gr/ton Ag

Rezerv : 974.000 ton toplam rezerv (5.88 ton metal Au, 5.17 ton metal Ag).

FLORİT (F)

Sivrihisar-Beylikova, Kızılcaören Sahası

Tenör : % 37.4 CaF₂

Rezerv : 11.368.075 ton işletilebilir cevher olup, nadir toprak elementleri ve barit ile birlikte.

SEPIYOLİT (Sep)

Sivrihisar-Sığircık-Kurtşeyh sahası

Tenör : ortalama % 81.28 sepiyolit içerikli

Rezerv : 604.783 ton görünür rezerv.

TORYUM (Th)

Sivrihisar-Kızılcaören Yatağı

Tenör : % 0.217 ThO₂ olup, toryum-barit-florit-pirit kompleksi şeklindedir.

Rezerv : 380.000 ton görünür rezerv. Ayrıca Beylikahır-Küçükhöyük, Yaylabası, Kocayayla yörelerinde bilinen toryum zuhurları vardır.

Koza Altın İşletmeleri A.Ş., ülkemizdeki altın madenlerini aramak ve işletmek üzere kurulmuş %100 Türk sermayeli bir Türk Şirketi'dir. Koza Davetiye Mağaza İşletmeleri ve İhracat A.Ş. ve Koza-İpek Holding A.Ş. firması, Mart 2005'te, Normandy Madencilik A.Ş.'nin bütün hisselerini Newmont Mining Corporation Şirketi'nden satın aldı. Böylece, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kez bir Türk Şirketi altın üretimini gerçekleştirdi. Koza Altın İşletmeleri A.Ş tarafından Eskişehir iline bağlı Sivrihisar ilçesi sınırları içerisinde Kaymaz Altın Projesi yürütülmektedir. Ruhsat alanı 2005 yılı içerisinde Tüprag Metal Madencilik A.Ş.'den tüm haklarıyla birlikte devralınmıştır. Bölgede bugüne kadar örnekleme, haritalama, trench ve sondaj faaliyetleri tamamlanmış olup rezerv hesapları yapılmıştır.

Kaymaz bölgesi İzmir-Ankara zonu içerisinde yer alır. Bölgede başlıca temel kayalarını oluşturan okyanusal kireçtaşları şist ve serpantinitle ve bu melanji kesen Tersiyer yaşlı intrüzif yer alır. Neojen yaşlı gölsel tortullar ve Kuvaterner alüvyon en genç birimlerdir. Mineralizasyon silisleşmiş kireçtaşı serpantinitle ve intrüzif ile ilişkilidir. Daha çok intrüzifle ondan daha yaşlı olan kayaların kantağındaki silisleşmeye ve breşleşmeye bağlı gelişen mineralizasyonda serpantinler yüksek tenöre sahiptir. Bölgede ayrıca skarnla ilişkili küçük ölçekli bakır mineralizasyonu gözlenmektedir.

Tüprag Metal Madencilik bölgede toplam 204 sondaj tamamlamış ve toplam kaynağı 912,000 ton olarak hesaplamıştır. Koza Altın işletmeleri bölgede yeni örnekleme jeofizik ve sondaj planlaması yapmıştır.

2.5. Çevre ve Altyapı

Türkiye'nin en büyük sulak alanlarının başında gelen 'Balıkdamı' Sivrihisar'ın 25 km güneyinde Ahiler, Kurtşeyh, Ertuğrul ve Göktepe köyleri arasında Sakarya Nehri üzerinde yaklaşık olarak 1470 hektar alana sahiptir. Yaklaşık 5 km genişliğinde ve 20 km uzunluğunda bir alanı kaplar. Toplam alanı ise 30 bin dönüm civarındadır. Balıkdamı çok sayıda küçük gölet ve büyük sazlıklardan meydana gelir. 1980 yılında 2. derece doğal sit alanı, 1994 yılında ise yaban hayatı koruma sahası ilan edilmiştir. Balıkdamı önemli bir sulak alan olmasının yanında çok sayıda bitki, balık ve kuş türlerine de ev sahipliği yapar.

Gürleyik Köyü Eskişehir'e 125, Ankara'ya 160,Mihalıçık'a 28 km uzaklıkta bir köydür. Kızıltepe ve Sündiken Platoları arasına yerleşmiştir. Sivrihisar kasabasına bağlı olarak 500 senelik bir kaydı vardır. Gürleyik Köyü Eskişehir'de hassas ekosistem özellikleri nedeniyle özel bir konuma sahiptir. Eskişehir'in orman varlıkları yaklaşık il sınırları içindeki toplam alanın % 25'i kadardır. Bu orman varlıklarımızın önemli bir bölümü de Gürleyik Köyü'nün de içinde yer aldığı Sündiken Dağları'nda bulunmaktadır. Bununla birlikte Gürleyik Köyü doğal su kaynakları ile de bulunduğu alanın biyo çeşitliliğine ve vejetasyon örtüsüne önemli katkılar sağlamaktadır. Ayrıca bu su kaynaklarının varlığı ekosistemin ve biyoçeşitliliğin zarar görmemesi ve uzun vadede kendini sürdürebilmesi için de

yaşamsal derecede önemlidir. Bölgenin durgun su, akarsu ve bataklık benzeri alanlarının çevrede çok sayıda suyu seven ve suda yetişen bitkilerin yaşamasına ve çeşitlenmesine olanak sağlamaktadır. Sadece Gürleyik Köyü sınırları içinde doğal olarak yetişen 332 bitki türü bulunmaktadır.

Sivrihisar'ı adeta bir hilâl gibi kucaklayan kayaların ilginç varlığı, hemen göze çarpmaktadır. İç Anadolu fiziki coğrafyasında, Sivrihisar Dağları olarak geçen tipik Anadolu dağ yükseltileri arasında, yörede benzeri görülmeyen granit kaya yapısındaki durumu ilginin nedenidir. Doğuda, Tombak Kaya, batıda ise Beş Dereler bitiminden başlayarak, her iki yönden simetrik yükselişle heybetli bir görünüm sunmaktadır. Yükseltinin zirvesi Yazıcıoğlu Kalesi olup, hilâlde başlıca iki geçit bulunmaktadır. Birisi Yazıcıoğlu Kalesi'nin doğusundaki geçit Sivrihisar'ı Hisar Yaylası'na bağlar. Diğeri ise Şınşırak Kayası'nın kuzeyindeki geçit olup, burası da ilçeyi Hoca Yakup Bağları ile Böğürtlen Köyü ile Mandıra'ya bağlar, her iki geçit de ancak kaya veya binek hayvanı ile aşılabılır.

Muhteşem kayalıkta ulaşılması zor olan başlıca zirveler ise Yazıcıoğlu Kayası, Balkayası, Dev Kayası ile Kartal Kayaları'dır. Buralara ancak profesyonel dağcılar çıkabilir. Kayalar sadece görkemli görünümü ile kalmayıp pek çok çeşme ve pınarların su ihtiyacını karşılar. Sivrihisar'ın kuzeyindeki kayaların eteklerindeki sırası ile Habib, Delikbaşlar, Eşrefağa, Turşuncuk, Hasancık, Edilcik, Hörhör, Mavikadın, Balaban, Kutlu, Acem, Akdoğan, Uç Pınar, Baba, Kavakdibi çeşmeleri vardır. Kayaların arka yüzünde ise Hisar, Böğürtlen, Hoca Yakup, Galip Ağa, Talat Bey çeşmeleri başlıcalarıdır. Ayrıca Sivrihisar'ın yerli evlerinde içilecek nitelikteki yüzlerce kuyunun su ihtiyacı da kayalardan sağlanmaktadır.

Kayalar, yakın tarihe kadar pek çok av hayvanı barındırmıştır. Fakat bilinçsiz avlanma ve tarım ilaçları nedeniyle günümüzde hiçbir av hayvanı görülmemektedir. Sadece farklı ve güzel ötüşüyle kaya bülbülü varlığını korumaktadır. Kayalar, bünyesinde pek çok türden bitki barındırırken özellikle badem ağacı yetiştirmeye elverişlidir. Canlı örneği Şınşırak yamacında ne zaman dikildiği bilinmeyen bademlik; hiçbir bakım yapılmadan her yıl meyve vermektedir.

Altyapı olarak, ilçe merkezinde kasaba ve köylerimizde konut ve gecekondular sorunu yoktur. İlçeye bağlı tüm köylerde elektrik ve telefon vardır. Bütün köylerde içme suyu mevcut olup bazı köylerde yetersizdir.

2.6. Turizm

Hristiyanlığın yayılışına kadar, dini inanın temeli olan ve yeryüzündeki bütün varlıkların doğurucusu olarak bilinen ulu ana tanrıça Kibele'nin büyük tapınağı Sivrihisar sınırları içerisinde. Geçmiş M.Ö 3500'lere dayanıyor. Ana Tanrıça, şehir ilkbahara girerken, büyük tapınağı ziyaret edenlerle birlikte diz çökerek ve kollarını açarak Arayit Dağı arkasından sabahın ilk ışıklarını beklemiş. İlkbaharda bitkilerin yeni baştan canlanması kutlanır ve vahşi musikinin kışkırtıcı ezgileri duyulmuş.

Pessinus'u ortaya çıkarmak için ilk kazı çalışmaları 1967 yılında yapılmaya başlandı. Çalışmaları Belçika'dan Gant Üniversitesi yürütüyor. Mabaret, tiyatro, çarşı, nemropol, mermer su kanalları ve bir kısım bina temelleri ortaya çıkarılmış. Helenistik ve Roma çağına ait olan bu yapılardan yalnızca mabet kalıntıları Frig uygarlığına kadar uzanıyor. Eti ve Frig uygarlıklarının yanı sıra Roma, Bizans ve Anadolu Selçuklu gibi önemli uygarlıklara da ev sahipliği yapan Sivrihisar'da, bu dönemlere ait kalıntılar da var.

Sivrihisar şehirle bütünleşmiş ve ilçenin medar-ı iftihar olan Nasreddin Hoca'nın da doğum yeridir. Türk halk mizahının büyük filozofu Nasreddin Hoca, 1208'de Sivrihisar'ın Hortu Köyü'nde doğmuştur. Köyün adı 1999'da Nasreddin Hoca olarak değiştirilmiştir. Hoca'nın evi halen burada varlığını sürdürmektedir. İki katlı ev, belediyeden anahtarı alınarak gezilebilmektedir. Hortu Köyü Sivrihisar'a 26 kilometre uzaklıktadır. Köyde, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ayrıca temsili Nasreddin Hoca evi yaptırılmıştır. Bu ev de halka açıktır. Eskişehir Valiliği, Sivrihisar Kaymakamlığı, Sivrihisar Belediyesi, Nasreddin Hoca Belediyesi tarafından Haziran ayında 8 gün boyunca Nasreddin Hoca Doğum Şenlikleri yapılmaktadır.

Yeni Çifte Hamamı Abdurrahim Efendi tarafından 1274 tarihinde yaptırılmıştır. Hamamın, külhan kapısından girişte sol tarafta bir kuyusu bulunmaktadır. Hamam kadınlara ve yanında Erkeklere hitap etmek üzere çifte hamam olarak planlandırılmıştır.

Çarşı içinde, belediye binasının yanında yer alan Kumacık Hamamı'nın 1407 yılından önce yapıldığı sanılmaktadır. XII. ve XIII. yy. Türk hamamlarının karakteristik özelliğini taşıyan bu hamamın soyunmalık kısmındaki (kagir) kemer kalıntıları görülmeye değerdir. Ilıklık, sıcaklık ve halvet bölümlerindeki kubbeler dikkat çekicidir. Hamam önceleri suyunu Tabakhane çeşmesinden alırken sonra şehir suyu şebekesinden almaya başlamıştır. Suyun yeterli olmadığı zamanlarda külhan avlusunda bulunan su kuyusu kullanılmıştır.

Yazıcıoğlu kayaların yamacında bulunan Gavur (Ermeni) hamamının, yapılış tarihi sıcaklık bölümünün köşesinde yer alan giriş kapıları üzerindeki kabartmalardan dan anlaşılabileceği üzere 1867-1868'dir. İnşa tarihi ile ilgili herhangi bir kitabe ve kayıt bulunmayan yapının halvet hücrelerinin giriş kapıları üzerinde yazılı olan bu tarihlerin, yapının inşa tarihi olabileceği düşünülmektedir. Yapı, bugün yarı yıkık durumdadır.

Seydiler Hamamı, Sivrihisar merkezdedir. Kesin inşa tarihi bilinmemektedir. Ancak yapının Seyyid Nureddin'in kızı Seyyide Nuriye tarafından yapıldığı düşünülmektedir. Seyyide Nuriye'nin 13. yüzyılın ilk yarısında yaşayan (ölümü 1450) ve Karaca Ahmet'in karısı olduğundan yola çıkılarak yapının 15. yüzyılın ilk yarısında yapıldığı düşünülmektedir. 17. yüzyılın ilk yarısında I. Ahmet'in kızı Anadolu Beylerbeyi Nasuh Paşa'nın eşi Ayşe Sultan tarafından tamir ettirilmiştir. Yapı, bugün sağlam ve kullanılma açıktır.

Sivrihisar saat kulesi ile ünlüdür. Saat kulesi çok eskidir. İlçe kaymakamı Mahmud Bey ve Belediye Reisi Yüzügüllü Hacı Mehmet Efendi tarafından 1899'da yaptırılmıştır. Büyüktür ve ilgi çekicidir. Saat kulesi bir tepenin üzerindedir ve Sivrihisarın sembolüdür. Her yerden görünebilir. İçinde bir çan vardır. Çan pirinçten yapılmıştır. Ayda bir defa kurularak çalışmaktadır. Saat kulesi 103 senedir Sivrihisar'da bulunmaktadır. Kulenin alt kısmında Atatürk'ün resmi ve Türk Bayrağı vardır.

Ermeni kilisesi 1881'de Ermeniler tarafından yapıldı. Bu yapı ilçemizde Kevser Caddesinde bulunmaktadır. Taş malzemeleri kullanılarak yapılmıştır ve çapraz şeklindedir. Binanın ortasında büyük bir kubbe vardır. Köşelerinde de iki büyük çan vardır. Giriş batı kısmındadır. Kapıda melek şekilleri vardır. Ayrıca duvarlarda ve kaidesinde birçok yazıt ve kitabe vardır. Sivrihisar'ın turistik yerlerinden birisidir. Şu anda hiç bir amaç için kullanılmamaktadır. Ancak birçok turist kiliseyi her yıl ziyaret etmektedir. Ermeni kilisesi 19. yy'da yapılmış dini ve sanatsal yapıdır. Şu anda kilisede restorasyon çalışmaları yapılmaktadır.

921 yılında Türk ordusunun envanterinde kullanılabilir durumda sadece 5 uçak bulunuyordu. Çeşitli cephelerde savaşmış uçakların bakımsız ve eski oluşları yeni bir uçağın alınmasını gerekli kılıyordu. Bunun üzerine seferber olan Sivrihisar Halkı tüm mal varlığını bir araya getirerek Türk Ordusu'na yeni bir uçak alınması için 4 bin lira bağışladı. Bağış ile alınan çift kanatlı Fransız yapımı Bregeue 14-B2 uçağına ise, "Sivrihisar Tayyaresi" adı verildi. Kurtuluş Savaşı'nın ve halkın fedakârlığının sembolü olan "Sivrihisar Tayyaresi" Her şeyden önce Sivrihisarlılar, özelinde Anadolu halkının Kurtuluş Savaşı'na katkısının bir kanıtıdır. Sivrihisarlılar için büyük manevi değeri olan bu uçağın maketi Eskişehir - Ankara devlet karayolu üzerine inşa edilmiştir.

Balaban Cami (Sivrihisar): Tek mekanlıdır. Üzeri ahşap sütunların taşıdığı ahşap tavan ile örtülüdür. Kitabesi olmayan yazı, 14. Yüzyıla tarihlenmektedir. Mihrap, alçı süslemelidir.

Bodur Camii (Sivrihisar): Üzeri sekiz ahşap direk ve duvarların taşıdığı ahşap bir çatı ile örtülüdür. Çatısı kiremit kaplıdır. Bugün kitabesi olmayan yapı ile ilgili olarak Sivrihisar Vakıflar Defteri'nde 1834 tarihinde Kutbuddin tarafından yaptırıldığı yazılıdır. Minare ve mihrap işçiliği ile 1834 tarihine uygun özellikler gösterir.

Camikebir Camii (Sivrihisar): Hicri 1302, Miladi 1882 yılında Sivrihisarlı Hacı Süleyman tarafından yaptırılmış olup, Yunanlılar tarafından Kurtuluş Savaşı'nda yıkılmış, Cumhuriyet döneminde yeniden yaptırılmıştır.

Doğan Hasan Mescidi (Sivrihisar): II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in bayraktarı Doğan Aslan Bey tarafından 1247'de yapılmıştır. Bölgedeki yapılardan farklı mimariye sahiptir.

Hızır Bey Mescidi (Sivrihisar): 15. yüzyıla tarihlenen yapı, 1963 yılına kadar belediyenin gaz deposu olarak kullanılmaktaydı. Yapılan onarımlar sonucu, aslına yakın görünüme sahip olmuştur. Bugün ibadete açıktır.

Hoşkadem Camii (Sivrihisar): Eskişehir'in Sivrihisar ilçesindedir. Eminiddin Mikâil'in hazinedarı Necibiddin Mustafa tarafından eşi Hoşkadem için yaptırılmıştır. Bina Selçuklu mimarı tarzına göre yapılmıştır. Kubbeli olup 300 metrekare civarında bir alana sahiptir. Vakıflar tarafından restore edilerek hayatiyeti korunmuş, halen ibadete açıktır. Bu camiye ünlü müderris Hopuşzade Mustafa Efendi, medresesinin tatbikat camisi olarak kullanmıştır. Ayrıca bu caminin diğer bir özelliği ise ilçede yapılan ilk minare bu camiye aittir. Minarenin çok güzel tuğla işçiliği vardır.

Hamam Karahisar Cami (Sivrihisar): Eskişehir'in Sivrihisar ilçesinde Hamam Karahisar-Dutlu Köyü yolu üzerinde bulunmaktadır. Yapı mimari özellikleri değerlendirilerek 13. yy'a tarihlendirilmektedir. Fügen İlter yapının 1259 yılında inşa ettirildiğini iddia etmektedir. Yapının banisinin Selçuklu Emiri Seyfettin Kızıl Bey olduğu düşünülmektedir. Günümüzde ibadete kapalı olan yapı 1973 yılında yerel halk tarafından onarılmıştır. Yapının kasnak pencereleri ve kubbesi onarım görmüştür. Son cemaat yeri bulunan, kare planlı ve kubbe örtülü bir yapıdır. Halen başlatılan restorasyon çalışmaları devam etmektedir.

Hazinedar Mescidi (Sivrihisar) : Yapı Hoşkadem Sokak'ta bulunmaktadır. Mescit, mihrabın alçı işçiliği ve alınlığında gömülü olduğu belirtilen, ancak bugün mevcut olmayan çini süslemesi ile 15. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Ayrıca 17-18. yüzyıllara tarihlendirilen kalem işi duvara süslemeleri vardır. Bu

bezemelere bakarak yapının 17-18. yüzyıllarda onarım gördüğü ve en son 1962 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yaptırdığı onarım ile bugünkü haline geldiği söylenebilir.

Kurşunlu Camii (Sivrihisar) : Kurşunlu Camii (1492) Kubbesinin kurşunla kaplanmasından dolayı ismi Kurşunlu Camii olarak kalmıştır. İç dizaynı el işçiliğiyle özenle yapılmıştır. Kitabesinde yer alan bilgilerden camiinin Şeyh Baba Yusuf tarafından 1492'de yaptırılmış olduğu anlaşılmaktadır. Camiinin yanında Şeyh Baba Yusuf'un babasına ait olan bir türbe bulunmaktadır. Camiinin ilk olarak 1343'te yapılmış olan bir mescidin yıkılmasından sonra yeniden inşa edilmiştir. Camii kare planlıdır ve kapısı sivri kemerlerle çevrilmiştir.

Ulucamii (Sivrihisar) : İlçedeki en önemli eserlerden biri, şehir merkezindeki Ulu Cami'dir. 1275 yılında Mevlana'nın müritlerinden Eminiddin-i Mikail tarafından yaptırılan yapı, Dünyanın en büyük ahşap direkli camiilerinden birisidir. Çatısını 67 adet ağaç sütun tutmaktadır. Çeşitli geometrik şekillerin ahenkli bir şekilde işlenmesiyle süslenen minberi ise şaheser sanat eseri olarak nitelendirilmektedir. Camiin alanı 1485 metrekaredir. (1.5 dönüme yakın)

Yenice Camii (Sivrihisar): Kuzey cephesindeki giriş kapısında H 1302 (1884) tarihi yazılıdır. Tavan kontrplak kaplıdır.

Yeni Camii (Sivrihisar): Kitabesinden anlaşıldığı üzere, Aziz Mahmut Hüdayi'nin (1543-1628) yaptırdığı caminin zamanla harap hale gelmesi sonrası H. 313 (1895) tarihinde Kaymakam Mahmut Arif Bey tarafından yeniden yaptırılmıştır.

Namazgah (Sivrihisar): Eskiden şehir dışında, kırdı ve set üstünde mihrap konulmak sureti ile namaz kılınmak için yapılan yere deniliyor. Namaz dışında bir başka işlev daha üstleniyor; bayramda, yağmur dualarında, hacı gönderirken, asker uğurlarken halk burada toplanıyor. Sivrihisar'da halk namazgahı "Bayram Musalla" diye adlandırılıyor. Kitabeden 1799 yılında tamir edildiği anlaşıyor.

Alemşah Kümbeti (Sivrihisar): Sivrihisar ilçesinde Ulu Cami'nin arkasında bulunan Alemşah Türbesi'ni Melik Şah, kardeşi Sultan Şah için 1327-1328 yılında yaptırmıştır. Türbe iki katlı kare planlı bir yapı olup, kesme taştan yapılmıştır. Yapımında yer yer tuğlalara da yer verilmiştir. Türbenin alt katında mumyalık bölümü bulunmaktadır. Mumyalığın kapı süslemelerinde Selçukluların çok sık kullandığı motiflere rastlanmaktadır. Bu bölüm 13 mermer kesme bloktan yapılmış olup, her bölüm beş ayrı motifle bezenmiştir. Burada balık, geçme yıldızlar, geometrik geçmeler, örgü ve çengel motifleri görülmektedir.

Ali Dede Türbesi (Sivrihisar): Sivrihisar ilçe merkezindedir. Yenice Mahallesi Ali Dede Sokak'ta bulunmaktadır. Ahşap direklerin taşıdığı ahşap bir çatı ile örtülüdür. Kitabesi ve vakfiye kayıtları bulunmaya türbenin inşa tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak türbenin önündeki avluda bulunan 1371 tarihli Hacı İbrahim isminde bir kişiye ait mezar taşı bulunmaktadır.

Cafer Tayar Türbesi (Sivrihisar): Sivrihisar merkezdedir. Ahşap çatı örtülüdür Kitabesi ve vakfiye yazısı bulunmayan yapının inşa tarihi bilinmemektedir. Türbede bulunan sandukada bir kitabe bulunmamaktadır.

Hoca Yunus Kümbeti (Sivrihisar) : 1274 yılında yapılmıştır. Ravzat-ül Ahbar adlı eserde, Selçuklu Bahriye Nazırı Sadreddin Hoca Yunus'un, Cimri ve Karamanoğlu Mehmet Bey tarafından öldürülmesi

üzerine yapıldığı yazılıdır. 6 metre çaplı kubbesi bulunan kümbetin kapı mermer sövelerinde çarkifelekler, yaprak ve bitki motifleri ile geometrik bezemeli iki şerit arasında bir geyiği kovalayan aslan fi gürü görülür.

Mahmud Suzani Türbesi (Sivrihisar): Kurşunlu Mahallesi, Uçapark Caddesi'nde iki katlı yapı şeklinde bulunmaktadır. 1348 yılına tarihlenen yapının banisi, Hoca Sadreddin Yakub Bin Hoca Bahadır Ömer'dir. 1980 yılında belediye tarafından onarılmıştır. Her iki kata da batı cephesinden girilir. Mescid kısmı, kubbe ile örtülüdür.

İhsan Erdemgil Konağı: Atatürk, 7 Mart 1922'de Sivrihisar'a gelir. Kurtuluş Savaşı'nın o zor günlerinde üç gün süreyle İhsan Erdemgil'in konağında kalır. Gündüz cephedeki birlikleri denetleyen Atatürk, geceleri ise İhsan Erdemgil'in konağını karargâh olarak kullanır.

Zaimağa Konağı : Kurtuluş Savaşı sırasında ordu tarafından buluşma yeri olarak kullanılmıştır. Sivrihisar Zaimağa Konağında Sakarya Meydan Muharebesi öncesi ateşkes koşullarına son şeklini vermek için 24 Mart 1922 Cuma günü Başkomutan Gazi Mustafa Kemal Paşa ve Ankara Hükümetinin Bakanları Sivrihisar'a gelirler. 24 - 25 Mart 1922 gecesi toplanan Bakanlar Kurulu Kararları Sivrihisar'dan Ankara'ya gönderilir. Sivrihisarda toplanan Bakanlar Kurulu ateşkesi Anadolu'nun hemen boşaltılması şartı ile kabul etmeye karar verirler. 28 Mart 1922 Salı günü Başkomutan Mustafa Kemal'in davet ettiği Sovyet Rusya Büyükelçisi Aralov Zonaryev ve Azerbaycan Büyükelçisi İbrahim Abilov'da Sivrihisar'a gelirler. Misafirlerle Mustafa Kemal Paşa, İsmet Paşa, askeri ve sivil zevat Zaimağa Konağında sabaha kadar çeşitli konuları görüşürler. 29 Mart 1922 Çarşamba sabahı 1. Ordu Karargahına intikal ettikleri kayıtlarda mevcuttur.

Sivrihisar Kalesi: Sivrihisar İlçesi'nde Kral Yolu üzerinde bulunan ve bu yolu kontrol eden Sivrihisar Kalesi Bizanslılar tarafından yaptırılmıştır. Kral yolu nedeniyle bu kalenin Bizans dönemi öncesinde bulunup bulunmadığı konusunda yeterli bir bilgi bulunmamaktadır. Günümüze kalıntıları gelen kalenin yapımında Bizanslılar, Seyitgazi Kalesi'nde olduğu gibi Antik Pessinus kentinin taşlarından yararlanmışlardır. Sivrihisar Kalesi'nin dışı açılan altı kapısı bulunuyordu. Sur duvarlarında kesme taş, mermer parçaları ve moloz taşlardan yararlanılmıştır. Selçuklular ve bir süre de kuruluş yıllarında Osmanlılar tarafından kullanılan kale terkedilmiştir. Günümüze sur duvar kalıntıları ile kale içerisindeki su sarnıçları, tahıl depoları ve yer altına yapılmış bazı mekânlar dışında pek fazla bir kalıntı gelememiştir.

Pessinus Açık Hava Müzesi: Sivrihisar ilçesi Ballıhisar (Pessinus) antik kentinde, Fransız Arkeoloji Enstitüsü tarafından yürütülen arkeolojik kazılar sonunda Pessinus Antik Kenti'nin büyük bir bölümü ortaya çıkarılmıştır. Eskişehir Valiliği'nin desteği, Fransız Arkeoloji Enstitüsü'nün ve Eskişehir Arkeoloji Müzesi'nin katkıları ile 1988 yılında bir Açık Hava Müzesi düzenlenmiştir. Burada kazılar sonucu ortaya çıkarılan Pessinus Antik Kenti'nin mimari yapıları ile tek katlı küçük bir yapıda da küçük objeler sergilenmiştir.

Kültürel miras olarak Sivrihisar ilçesinde dokumacılık ve işlemecilik yapılmaktadır. Son yıllarda Eskişehir'de kilimciliğin geliştirilmesi amacıyla Seyitgazi-Kırka, Çifteler-Han ve Sivrihisar-Kayakent'te kilim dokuma okulları açılmıştır.

3. İLÇE GÖRÜŞLERİ

Bu bölüm 10. Kalkınma Planı ve Bölge çalışmaları kapsamında ilçe kurumlarına gerçekleştirilen ziyaretlerde uygulanan Bölgesel Kalkınma İlçe Anketleri derlenerek oluşturulmuştur.

3.1. İlçenin Potansiyelleri

- Sektör sıralamasında ilk sırada Tarım ve Hayvancılık yer alırken ikinci sırada hizmetler, üçüncü sırada ise sanayi sektörü yer almaktadır.
- Tarım ve hayvancılıkta tarla bitkileri üretimi ön planda olup küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık, tavukçuluk, sebzeçilik ve meyvecilik yapılmaktadır. Tarla bitkileri olarak şeker pancarı, buğday, arpa, meyve olarak elma, üzüm ve sebze olarak lahana ve patlıcan önde gelen tarımsal üretimlerdir.
- Hizmet sektörü kapsamında ilçede 2 yıllık Meslek Yüksekokulu bulunması sebebiyle eğitim, tahıl ticareti yapılması sebebiyle ticaret, tarihi eserlerin bulunması sebebiyle turizm ve inşaat alt sektörlerinin gelişmiş olduğu belirtilmiştir.
- Sanayi sektöründe ilçenin altın ve toryum başta olmak üzere maden yatakları bakımından zengin olması sebebiyle maden, taş-mermer ve tavukçuluk yapılması sebebiyle gıda alt sektörleri gelişmiştir. Şeker Piliç, Has Tavuk ilçede üretim yapmaktadır. Yüzügüllü firmasına tavuk gönderimi yapılmaktadır.
- İlçede büyükbaşlardan üretilen sütler Eskişehir’de Pınar Süt ve Anadolu Süt’e, Balıkesir’de Güney Süt’e, Polatlı’da Ertöz’e gönderilmektedir. Küçükbaş hayvanlar ise ağırlıklı olarak İstanbul’a gönderilmektedir.
- Tahıl ürünlerinin öncelikli olarak Sivrihisar Ticaret Borsası’na, sonrasında Polatlı, Emirdağ, İzmir ve Konya’ya gönderildiği belirtilmiştir.
- İlçenin tarımsal üretiminde yer alan aspir bitkisi sanayide kullanılması açısından önem taşımaktadır.

3.2. İlçenin Etkileşim İçinde Olduğu İlçeler

İlçe Adı		İlçelere Gidiş Amacı		
Eskişehir Merkez	İş	Eğitim	Sağlık	Ticaret – Alışveriş(tarımsal)
Polatlı	Eğitim	Sağlık	Ticaret – Alışveriş	Sanayi (araba tamiri)
Emirdağ	Eğitim	Sağlık	Ticaret – Alışveriş	

3.2. İlçeye Özgü İhtiyaçlar, Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Ekonomik

- Sanayi olmadığından dolayı iş olanakları kısıtlıdır. İlçede sanayi geliştirilmeli ve fabrikalar açılmalıdır. İlçede tarıma dayalı sanayi geliştirilmelidir.
- Nitelikli iş gücü yetersizdir.
- İşçilere verilen ücretler tatmin edici değildir.
- İŞKUR ve Halk Eğitim Merkezinin meslek edindirme kursları bulunmasına rağmen kurslara talep gösterilmemektedir.
- Altın, toryum ve bor madenleri ile taş-mermer işlenmesi alanlarında yatırımlar yapılabilir.
- Hayvancılık gelişimine bağlı olarak ilçede süt ürünlerine dayalı bir fabrika kurulabilir. Ayrıca tavuk kesimhanesi açılabilir.
- Meyvecilik-sebzecilik konusunda soğuk hava deposu yapılabilir.
- Sivrihisar'a ait "Sivet" adlı marka tescili bulunmakta olup sucuk ve pastırma üretimi yapılarak yurtiçi ve yurt dışına dağıtım yapılmaktadır. Eskişehir ve ilçe merkezinde de satış birimleri bulunmaktadır. Ayrıca Sivrihisar lokması için de marka tescili alınmıştır.

Sosyal

- Sosyal ve kültürel aktiviteler için mekân eksikliği bulunmaktadır. Sosyal alanda hizmetler artırılmalıdır. Tiyatro ve sinema ilçede bulunmamaktadır. Belediye ilçeye tiyatro getirilebilir.
- İlçe sakinlerinin gelir düzeyi düşüktür, bu nedenle aktivitelere olan talep de yetersizdir. Halk yeniliğe açık hale getirilmelidir.

Sağlık

- Hastanenin kapasitesi yeterli değildir. Buna istinaden hastane kapasitesi artırılmalıdır.
- Uzman doktor ve dişiçi sayısı yetersizdir. Doktorların çoğu Eskişehir merkezde ikamet etmektedir. Uzman doktor ve dişiçi sayısı artırılmalıdır.

Çevre ve Altyapı

- Altyapı eskidir. Bu nedenle, içme suyu ve şebeke suyu ve kanalizasyon altyapısının yenilenmesi gereklidir. Gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi için İller Bankası'ndan cevap beklenmektedir.
- Orman alanı bulunmasına rağmen personel eksikliği nedeni ile ilgilenilememektedir.
- İlçede park alanı yeterli değildir ve çevre düzenlemesi bulunmamaktadır.

Ulaşım

- Otogar olmadığı için otobüsler ilçeye girememektedir. İlçeye otogar yapılmalıdır.
- İlçe kavşak noktası olmasına rağmen potansiyeli kullanılamamaktadır.
- Köy yolları bozuktur. Yollarda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Koruma amaçlı imar planı içindeki yollara müdahale edilememektedir. Asfalt yapımı yasak olduğu için koruma alanlarındaki yollar orijinaline uygun olarak Arnavut kaldırım yapılmalıdır.

Turizm

- Ulucami, kilise gibi tarihi ve kültürel yapılar turizme açılmalıdır.
- Kentsel sit alanlarında ve eski eserlerin bulunduğu alanlarda düzenleme bulunmamaktadır.
- Tarihi eserler restore edilmelidir. Fakat proje hazırlayacak yeterli teknik kadro bulunmamaktadır.
- İlçenin turizm potansiyeli yeteri kadar tanıtılamamaktadır. Nasrettin Hoca vb. değerler kullanılarak tanıtım faaliyetleri güçlendirilmelidir. Eskişehir turlarına Sivrihisar da dâhil edilebilir.
- Konaklama imkânları zayıftır. Turistler için kalacak yer sorunu bulunmaktadır. Tarihi evler restore edilerek konaklama olarak kullanılabilir. Bu kapsamda, Zaim Bey Konağı işletmeye açılabilir.
- 970 tescilli yapı bulunduğu belirtilmiştir. Yapı sahipleri yapıya müdahale edemediği için evleri ucuza satmakta fakat alıcılar sahip çıkmadığı için harabeleşmektedir.
- Tarihi hamamlardaki kükürtlü su bulunmaktadır ama ödenek verilmediği belirtilmiştir. Hamamların yaşatılması için yatırım yapılmalıdır.
- Akbaş çoban köpeği çiftliği bulunmaktadır. Özel olan bu ürün korunması ve tanıtılması gereklidir.

Diğer (Göç, kırsal kalkınma, tarım)

- Sulama yetersizdir. Sulama olduğu takdirde tarımsal verimlilik artacaktır.
- Kooperatifleşme ve birlik yetersizdir, Sulama kooperatifleri aracılığıyla sulu tarım yapılabilir. Paralelinde göç sorunu da ortadan kalkabilir. Fakat hububat üretildiği için üretilen ürünler sulama kooperatifleri için uygun bulunmamaktadır.
- İlçede kuru tarım yapılması nedeniyle tarımsal verim düşüktür. 2 yılda bir ekim yapılmaktadır. Sulama alanı çoğaltılmalı ve sulama barajı yapılmalıdır.
- Tarlalar parçalı ve küçüktür. Tarımın gelir getirisi yeterli değildir.
- Tarımla uğraşan genç nüfus azalmıştır.
- Küçükbaş hayvancılık gelişmiş olmasına rağmen büyükbaş hayvancılıkta artış görülmemektedir.
- Tarımsal işletmeler küçük ölçeklidir. Merkez Bankası destekleri ile işletmeler büyütülebilir.
- Hammaddenin dışarı çıkarılmamalı, işleme-paketleme tesisi kurulmalıdır.

3.4. İlçede Yürütülmekte Olan ya da Yapılması Hedeflenen ve/veya Düşünülen Projeler

Yürütülen

- Turizme yönelik olarak Saat Kulesi, Zaim Ağa Konağı ve Kilise onarımı projeleri bulunmaktadır. Ermeni Kilisesi restorasyonu tamamlanmıştır.
- Heykel müzesi restore edilerek kullanıma açılacaktır.
- Kaymaz Altın Projesi Eskişehir iline bağlı Sivrihisar ilçesi sınırları içerisinde yer alır. Ruhsat alanı 2005 yılı içerisinde Tüpraş Metal Madencilik A.Ş.'den tüm haklarıyla birlikte

devralınmıştır. Bölgede bugüne kadar örnekleme, haritalama, trench ve sondaj faaliyetleri tamamlanmış olup rezerv hesapları yapılmıştır.

- OSB kurulması faaliyetleri
- Şekerpiliç, Has Tavukçuluk tarafından yapılan yatırımlar
- Mermer ocakları işletme yatırımları
- Eğitime yönelik olarak Üniversite yurdu proje aşamasındadır.
- Eskişehir Valiliği, Sivrihisar Akbaş Çoban Köpeği Geliştirme Derneği, İl Tarım Müdürlüğü, Sivrihisar Kaymakamlığı, Sivrihisar İlçe Tarım Müdürlüğü, Sivrihisar Belediye Başkanlığı, Has Tavuk A.Ş., Şeker Piliç A.Ş. ortaklığında yürütülen projenin amacı ırk özelliklerini koruyan Akbaş çoban köpeği sayısında artış sağlamanın yanı sıra, koyun sürü sayısında artış sağlamak ve hayvan sevgisini geliştirmektir. Proje için BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KÜRESEL ÇEVRE FONU tarafından sağlanan hibe miktarı 46.340 \$ tutarındadır.

Düşünülen

- **Turizm:** Tarihi yerlerin restorasyon çalışmaları, Beypazarı gibi Sokak sağlıklılaştırılması ile turizmin geliştirilmesi
Doğa turizmi turları (Balıkdamı koruma alanı kuş cenneti, Yazıcıoğlu Kayası, Pessinus)
- **Sanayi/Ortak Kullanıma Yönelik:** OSB faal hale getirilmesi, yer belirlenmesi yapılmış olup zemin etüdü çalışması yapılacaktır.
Tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi,
Entegre et tesisi kurulması,
Süt işleme tesisi kurulması,
- **Kırsal Kalkınma:** Sakarya Nehri kıyısı sulamanın geliştirilmesi, Sakarya Sulama Barajı Soğuk hava deposu kurulması
Doğramaya yönelik tesisler (doğranmış soğan)
Üzüm bağları canlandırılabilir.
Arıcılık teşvik edilebilir.
Akbaş köpek çiftliğinin tanıtılması

3.5. İlçenin Hedefleri

- Tarihi dokunun, kültürel yapının iyileştirilmesi ve turizme açılması ve tanıtımı
- OSB'nin geliştirilmesi, yabancı teşebbüsün çekilmesi, Eskişehir- Kaymaz arasında sanayinin geliştirilmesi
- Sebze-meyveciliğin geliştirilmesi (yöresel patlıcan, çavuş üzümü üretiminin geliştirilmesi)
- Turizm ve ziraat amaçlı Osmangazi Üniversitesi'ne bağlı meslek yüksekokulu açılabilir.

3.6. Bölge ve Ülke Kalkınması için Gelişme Alanları Hakkında İlçe Görüşleri

İlçe

Bölgemizin kalkınmasında öncelikli olarak belirlenen gelişme alanları;

- Kırsal kalkınma
- Beşeri kaynaklar, üniversiteler, mesleki eğitim
- Sosyal politika: kadın, gençlik, yaşlılar, dezavantajlı gruplar, yoksulluk
- Tarım
- Girişimcilik
- Sanayi politikası
- Turizm
- Altyapı
- Beşeri kaynaklar, üniversiteler, mesleki eğitim

Türkiye

Türkiye'nin kalkınmasında öncelikli olarak belirlenen gelişme alanları;

- Ar-ge ve yenilikçilik
- Sosyal politika: kadın, gençlik, yaşlılar, dezavantajlı gruplar, yoksulluk
- Girişimcilik
- Turizm
- Kırsal kalkınma
- Çevre politikaları ve yeşil büyüme
- Sanayi politikası
- Tarım
- Kentsel politika ve doğal afetler

4. BEBKA PROJE ÇALIŞMALARI

2011 yılı Teknik Destek Programı kapsamında Sivrihisar ilçesi tarafından alınan destekler aşağıda belirtilmiştir.

Başvuru Sahibi	Proje Adı	Konusu	Proje Tutarı (TL)	Destek Tutarı (TL)
Sivrihisar Devlet Hastanesi	Hizmet Kalite Standartlarının Uygulanmasına yönelik Çalışmalar	Teknik Destek	8.850	8.850

5. KAYNAKLAR

- Sivrihisar Belediyesi, Erişim tarihi 26.11.2012, <http://sivrihisar.bel.tr/>
- Sivrihisar Kaymakamlığı, Erişim tarihi 26.11.2012, <http://www.sivrihisar.gov.tr>
- Sivrihisar Milli Eğitim Müdürlüğü, Erişim tarihi: 26.11.2012, <http://sivrihisar.meb.gov.tr/>
- Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi 23.11.2012
http://www.mta.gov.tr/v2.0/turkiye_maden/maden_potansiyel_2010/Eskisehir_Madenler.pdf
- Eskişehir Valiliği, Erişim tarihi 03.12.2012 <http://www.eskisehir.gov.tr>
- Eskişehir Valiliği, 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Eskişehir Saha Çalışmaları Fizibilite Raporu
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi 03.12.2012, <http://www.gkgm.gov.tr>
- Koza Altın İşletmeleri, Erişim tarihi 03.12.201, <http://kozaaltin.com.tr>
- Sivrihisar Kaymakamlığı, Sivrihisar Belediyesi, , Sivrihisar İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Sivrihisar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Sivrihisar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Sivrihisar İlçe Özel İdare Müdürlüğü, Sivrihisar Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü, Sivrihisar Nüfus Müdürü, Sivrihisar Ziraat Odası, Sivrihisar Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Müdürlüğü, Sivrihisar Kız Teknik ve Meslek Lisesi Müdürlüğü, Sivrihisar İlçe Tapu Müdürlüğü ile 05.09.2012 tarihinde yapılan görüşmeler.